

Banka e Shqipërisë

TENDENCAT NË KREDITIM

TREMUJORI IV - 2014

ERJONA SULJOTI, SOFIKA NOTE
DEPARTAMENTI I POLITIKËS MONETARE

JANAR 2015

Pikëpamjet e shprehura në këtë material janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bankës së Shqipërisë.

P Ë R M B A J T J A

. PËRMBLEDHJE	5
1. PANORAMË E PËRGJITHSHME	7
2. KREDIA PËR BIZNESE	10
3. KREDIA PËR INDIVIDË	13
4. ÇMIMI I KREDISË DHE KUSHTET E TJERA TË KREDITIMIT	15
5. TENDENCAT E KREDITIMIT NË VENDET E RAJONIT	19

Ky material synon të paraqesë një panoramë të detajuar të zhvillimeve më të fundit të aktivitetit kreditues në vend. Për të përmbushur këtë qëllim, ky material analizon të dhënat monetare për portofolin e kredisë, të fokusuar sipas agjentëve ekonomikë, si dhe kushtet e kreditimit. Më konkretisht, kushtet e kreditimit do të trajtohen si në aspektin e çmimit të kredisë - normës së interesit, ashtu edhe kushtet jo-çmim. Ndërkohë, pjesë e këtij materiali do të jetë edhe një përmbledhje e aktivitetit kreditues në vendet e Evropës Qendrore Juglindore (EQJL).

Përhapja e efekteve të krizës financiare globale në rajonin e EQJL-së dhe pasojat e saj në vend, janë analizuar vazhdimisht në materialet tona periodike. Në këtë kuadër, është i rëndësishëm përditësimi i rregullt i këtij informacioni për të kuptuar më mirë jo vetëm faktorët e brendshëm, por edhe ndikimin e faktorëve të jashtëm në ecurinë e treguesve financiarë në përgjithësi dhe kreditimit në veçanti, në vend.

Statistikat kryesore të analizuara në këtë material janë:

- Të dhënat monetare¹ për vëllimin e aktivitetit kreditues të bankave për dy portofolet kryesore, atë të bizneseve dhe të individëve.
- Të dhënat cilësore të marra nga vërtetimi i aktivitetit kreditues, ku fokus të veçantë kanë analiza e standardeve të kreditimit, kërkesa, si dhe faktorët që i kanë ndikuar ato. Gjithashtu, bazuar në rezultatet e këtij vërtetimi analizohen edhe elementët jo-çmim të aktivitetit kreditues.
- Statistikat për çmimin e kredisë, të cilat përfaqësohen nga norma mesatare e interesit të ponderuar me sasinë e re të kredisë së dhënë si në monedhën vendase, ashtu edhe në euro. Pjesë e analizës është edhe marzhi i ndërmjetësimit që bankat aplikojnë ndaj kostos së fondeve.
- Të dhënat monetare për vëllimin e kredisë për vendet e rajonit përfshijnë të dhënat monetare nga këto vende: Bullgari (BU), Kroaci (Cr), Rumani (RO), Serbi (Sr), Poloni (Pl), Hungari (Hu), Çeki (CZ) dhe Maqedoni (MK).

Materiali mbulon të dhënat e publikuara deri në 20 janar 2015, të cilat përfshijnë informacion për të dhënat monetare dhe financiare për muajin nëntor 2014 dhe të dhënat e vërtetimit të aktivitetit kreditues për tremujorin e katërt të vitit 2014.

¹ Metodologjia monetare bazohet në konceptin e rezidentit dhe jorezidentit dhe të dhënat e kredisë përfshijnë vetëm kredinë dhënë rezidentëve. Për më shumë shiko "Manuali mbi Statistikat Monetare dhe Financiare" i Fondit Monetar Ndërkombëtar, edicioni i vitit 2000.

PËRMBLEDHJE

Aktiviteti ndërmjetësues i bankave rezultoi i plogësht në muajt tetor - nëntor 2014, i karakterizuar nga një ecuri më e mirë e ndërmjetësimit në lekë. Zhvillimet pozitive në ndërmjetësimin në lekë janë mbështetur si në rritjen e aktivitetit kreditues, ashtu edhe në rritjen më të mirë të depozitave në lekë. Ndërkohë, ecuria e ndërmjetësimit në valutë është përcaktuar nga rënia e depozitave në valutë, kurse kreditimi në monedhë të huaj pothuajse ka munguar. Këto zhvillime kanë përkrahur zhvendosjen e rolit ndërmjetësues të bankave në monedhën vendase, duke krijuar premisa për forcimin e stabilitetit financiar dhe efektivitetin e politikës monetare në ekonomi.

Kredia për biznese ka shfaqur rritje në muajt tetor - nëntor. Bankat kanë financuar si nevojat afatshkurtra të bizneseve për likuiditet, ashtu edhe ato për investime. E veçanta e tremujorit të katërt ishte kreditimi i ndërmarrjeve shtetërore, e cila është shoqëruar edhe me kushte preferenciale kreditimi. Megjithatë, kreditimi i bizneseve vazhdon të ketë një profil të segmentuar të aktivitetit ekonomik dhe njëkohësisht të vuajë nga një kërkesë e dobët për financim, veçanërisht për investime. Oferta për kredi mbetet e përqendruar në pak banka të sistemit. Bankat kanë shtrënguar standardet e kreditimit, të nxitura si nga faktorë të bilancit të tyre, politikat e bankave mëma, ashtu edhe nga problematikat ekonomike. Në tremujorin e ardhshëm pritet që aktiviteti kreditues për biznese të mbartë të njëjtat tendenca.

Kredia për individë ka rezultuar e plogësht, si në krahasim me një vit më parë, ashtu edhe me pjesën e parë të vitit. Pavarësisht se kushtet e kreditimit për individë kanë qëndruar në kahun lehtësues dhe normat e interesit të kredisë kanë qenë në rënie, kërkesa për kredi nga ky grup mbetet veçanërisht e dobët. Luhatshmëria e treguesit të besimit konsumator, dhe në veçanti përkeqësimi i tij në tremujorin e fundit, dëshmon për pasigurinë e individëve dhe materializohet në një ecuri të dobët të kërkesës për financim. Kërkesa e individëve është e orientuar drejt financimit të konsumit, ndërkohë që portofoli i kredisë hipotekare vazhdon të tkurret, pavarësisht produkteve më tërheqës për këtë të fundit.

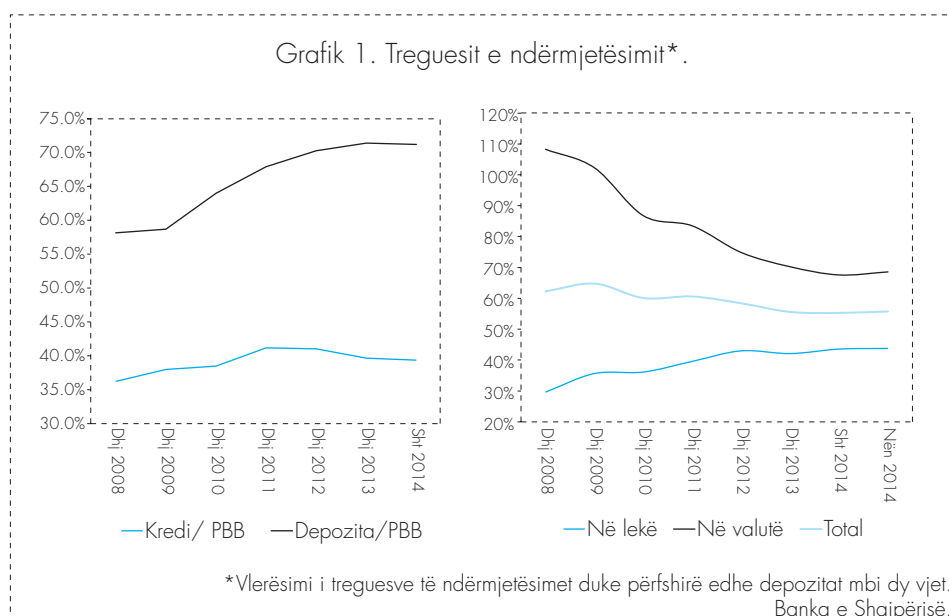
Normat e interesit të kredisë në lekë kanë rënë më tej në muajt tetor- nëntor, ndërsa kanë mbetur të pandryshuar për euron. Reduktimi i normave të interesit të kredisë në lekë është vërejtur në të gjitha bankat dhe për të gjitha llojet e kredive, ku më e ndjeshme ka qenë ajo për segmentin e bizneseve. Rënia më e përmbajtur e interesave të depozitave në lekë ka ndikuar në rënien e mëtejshme të marzhit të ndërmjetësimit, duke përkrahur rritjen e ndërmjetësimit në lekë. Kjo e fundit, duket të mbështetet edhe nga ngushtimi i diferencës mes normave të interesit në lekë dhe atyre në valutë.

Analiza e ecurisë së kredisë në vendet e rajonit tregon për një rikuperim të ngadaltë dhe të brishtë. Të karakterizuara nga një prani e madhe e bankave të huaja, të gjitha vendet e rajonit janë prekur nga strategjitë e tyre për të reduktuar operacionet në këto vende. Kjo përjasje ka qenë më e ndjeshme për vendet e Ballkanit dhe pritet të vazhdojë edhe gjatë vitit 2015. Në këtë krahasim rajonal, Shqipëria renditet mbi mesataren e rajonit për ecurinë e kredisë për biznese, por nën të për ecurinë e kredisë për individë.

1. PANORAMË E PËRGJITHSHME

Ndërmjetësimi financiar në muajt tetor - nëntor 2014 mbetet i plogësht, i karakterizuar nga një rritje e ngadaltë e kredisë dhe e depozitave. Aktiviteti financiar i bankave është karakterizuar nga rritja e mëtejshme e ndërmjetësimit në lekë dhe dobësia e ndërmjetësimit në valutë. Kjo tablo reflekton orientimin në lekë të kërkesës së pakët për kredi, të nxitur nga lehtësimi i kushteve monetare. Nga ana tjetër, zhvillimet në depozita kanë shfaqur dinamikë të ndryshme nga ajo e tremujorit të tretë. Depozitat në lekë janë rritur, ndërsa ato në valutë janë ulur. Krijimi i depozitave në lekë mbetet i ulët dhe i ndikuar nga zhvendosja e kursimeve të individëve drejt investimeve në letra me vlerë.

Në muajt tetor - nëntor 2014, ndërmjetësimi financiar i bankave shfaqet me përmirësim të lehtë krahasuar me tremujorin e tretë, por ky përmirësim reflekton më së shumti ecurinë e dobët të depozitave, ndërkohë që kredia vijon e plogësht. Kështu, raporti i kredisë ndaj depozitave totale në muajin nëntor shënoi vlerën më të lartë për vitin, në 55.7%. Ky nivel është 0.4 pikë përqindje më i lartë se në muajin shtator dhe pranë nivelit prej 55.6% në fund të vitit 2013. Përmirësimi i ngadaltë dhe i brishtë i aktivitetit ndërmjetësues është përcaktuar nga një rimëkëmbje jo e qëndrueshme e kreditimit.

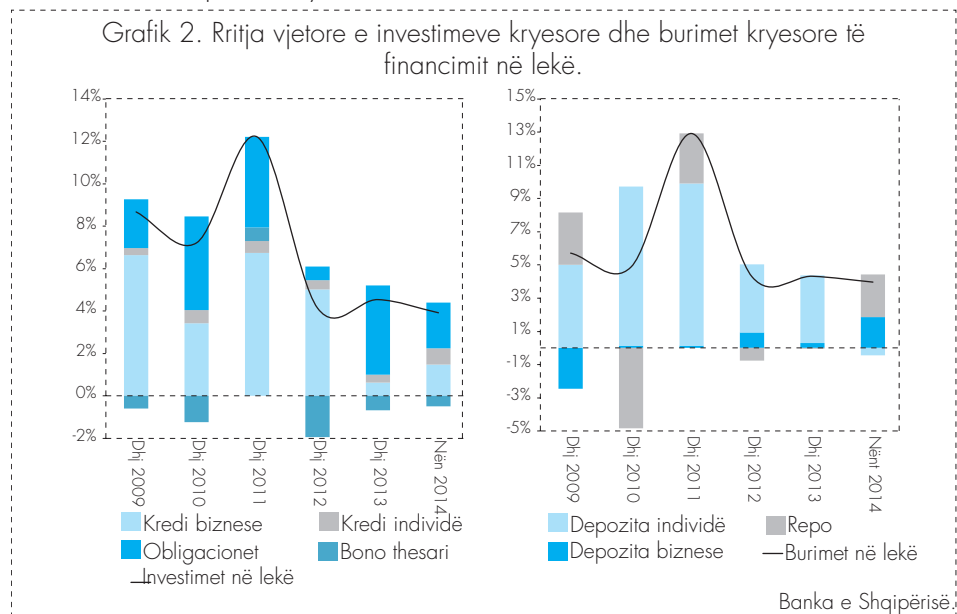

Në muajt tetor - nëntor, pavarësisht përmirësimit të rritjes vjetore të kredisë në 3.8%² krahasuar me 1.6% në muajin shtator, fluksi neto mesatar në muaj i korrigjuar për luhatjet në kursin e këmbimit ishte pothuajse zero. Kjo ecuri

² Përmirësimi i rritjeve vjetore më së shumti ka reflektuar shuarjen e efektit negativ që dha reduktimi i portofolit në muajin tetor 2013.

e kredisë është përcaktuar nga kërkesa e dobët për financim të agjentëve ekonomikë, si dhe nga politikat e bankave për të mënjeluar rrezikun. Rezultatet e vrojtimit kreditues për tremujorin e katërt konfirmuan si dobësimin e kërkesës për financim, ashtu edhe shtrëngimin e kushteve për bizneset krahasuar me tremujorin e tretë të vitit. Ndërkohë, vrojtimi më i fundit për kushtet e kreditimit në vendet e rajonit³ (BEI, nëntor 2014) tregon se bankat e mëdha evropiane kanë ndjekur politika për zvogëlimin e ekspozimit të tyre në Shqipëri. Kjo tendencë pritet të vazhdojë me ritme më të ulëta edhe gjatë pjesës së parë të vitit 2015, dhe si e tillë pritet të kushtëzojë rigjallërimin e rolit ndërmjetësues të sistemit bankar në ekonomi.

Gjatë tremujorit të katërt, ritmi i rritjes së depozitave totale⁴ është lehtësisht më i lartë se në tremujorin e tretë të vitit, në 2.2% (1.7% në muajin shtator). Megjithatë, kjo normë mbetet nën nivelin mesatar të rritjes së depozitave totale në dy vitet e fundit. Nivelet e ulëta të kreditimit janë shoqëruar me nivele të ulëta të krijimit të parasë në ekonomi dhe për pasojë, në ecuri të dobët të depozitave. Në fund të muajit shtator 2014, raporti i depozitave totale dhe kredisë ndaj PBB-së shënonte përkatësisht 71.2% dhe 39.3%, në të njëjtat nivele me tremujorin e dytë të vitit 2014.

Ndërmjetësimi në monedhën vendase ka mbartur zhvillimet pozitive që kanë karakterizuar vitin 2014, ku ka mbizotëruar rritja e investimeve në lekë. Në ndryshim nga tremujori i tretë, gjatë muajve tetor - nëntor bankat janë përfshirë më shumë në investimin e fondeve në lekë drejt sektorit privat dhe më pak në financimin e qeverisë. Raporti i kredisë ndaj depozitave në lekë shënoi rritje të mëtejshme në 43.8%, kundrejt 42.1% që shënonte përkatësisht në shtator 2014 dhe dhjetor 2013. Përmirësimi i kreditimit në lekë për bizneset ka ndihmuar në thellimin e aktivitetit ndërmjetësues, ndërkohë që për individët

³ Vrojtimi i aktivitetit kreditues në vendet e EQJL-së për gjysmën e dytë të vitit 2014, realizuar nga Banka Evropiane për Investim (BEI).

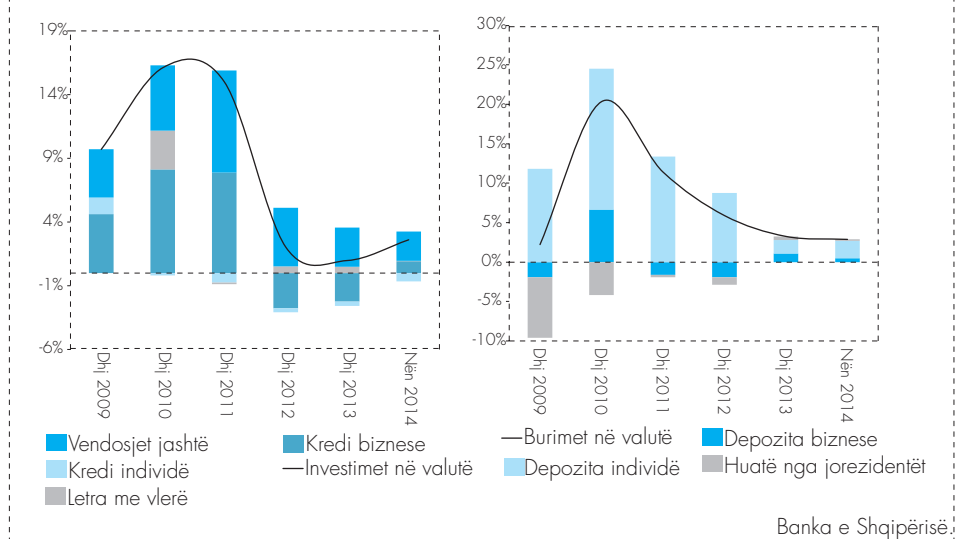
⁴ Për qëllime të analizës së ndërmjetësimit financiar, në këtë pjesë të materialit, i jemi referuar totalit të depozitave të sistemit bankar, duke përfshirë edhe ato mbi dy vjet, të cilat nuk përfshihen në zërin "depozita sipas metodologjisë monetare", por shërbejnë si një burim financimi/ndërmjetësimi për bankat.

ky financim ka qenë më i pakët se në tremujorin e tretë. Në fund të muajit nëntor, kredia në lekë ishte 9.3% më e lartë se një vit më parë krahasuar me 5.7% që shënonte në muajin shtator.

Ndërkohë, ritmi i rritjes së depozitave në lekë është përmirësuar në 1.3%, përkundrejt tkurrjes me 0.2% në tremujorin e tretë, fakt i cili është reflektuar edhe në ngadalësimin në ritmet e përmirësimit të aktivitetit ndërmjetësues në lekë. Ecuria e depozitave në lekë edhe në muajt tetor/nëntor vazhdon të ndikohet nga zhvendosja e depozitave drejt maturiteteve më të larta mbi dy vjet, ndonëse me ritme më të ulëta se një tremujor më parë. Në ndryshim nga tremujori i tretë, zhvillimet në depozitat në lekë janë mbështetur nga depozitat e bizneseve. Financimi nga Banka e Shqipërisë ka qenë një nga burimet e financimit të aktivitetit në lekë, por ky burim ka dhënë kontribut më të ulët në rritjen e fondeve krahasuar me tremujorin paraardhës.

Në muajin nëntor, raporti i kredisë në valutë ndaj totalit të depozitave shënoi përmirësim në 55.7%, ose 0.3 pikë përqindje më lartë se në muajin shtator. Ky përmirësim reflektoi rënien e depozitave në valutë, në një kohë që kreditimi në valutë nuk ka ndryshuar në krahasim me fundin e tremujorit të tretë të vitit⁵, por vazhdon të tkurret në terma vjetorë, me rreth 0.9%. Ndërkohë, bankat kanë ulur edhe vendosjet jashtë vendit krahasuar me muajin shtator, të ndikuar edhe nga penalizmi i masave makroprudenciale që aplikohen prej më shumë se një viti. Ndryshe nga tremujori i tretë, bankat kanë ulur financimin afatshkurtër në valutë të sektorit publik. Si burime kryesore të financimit të aktivitetit në valutë, vijojnë të jenë depozitat e bizneseve dhe individëve, por në ndryshim nga tremujori i tretë, ato kanë dhënë një kontribut negativ në ecurinë e burimeve të financimit për muajt tetor - nëntor. Kështu, në fund të muajit nëntor, depozitat në valutë ishin 3.2% më të larta se një vit më parë, normë e cila ka ardhur duke u ngadalësuar. Veçanërisht në muajin nëntor, tkurrja e depozitave në valutë u ndikua nga rënia e depozitave të bizneseve dhe më pak nga ato të individëve.

Grafik 3. Rritja vjetore e investimeve kryesore dhe burimeve të financimit të valutës.

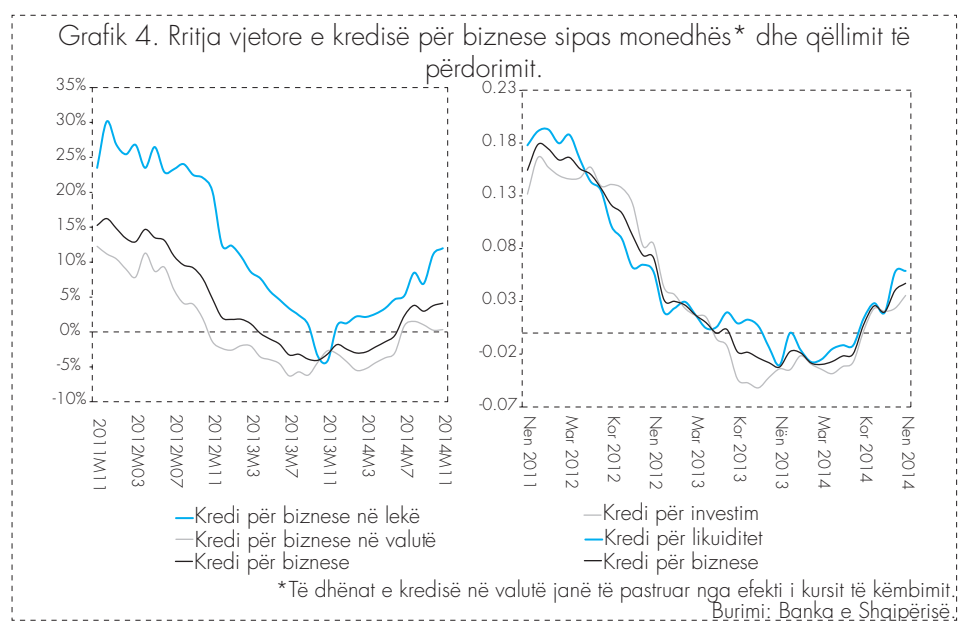

⁵ Ecuria e kreditimit në valutë është pastruar nga luhatshmëria e kursit të këmbimit, me qëllim elaborimin e ecurisë reale të portofolit.

2. KREDIA PËR BIZNESE

Kredia për biznese ka vazhduar të rritet edhe në muajt tetor- nëntor të vitit 2014, duke shfaqur një përmirësim më të madh në financimin e nevojave për likuiditet. Megjithë përmirësimin në terma vjetorë, portofoli i kredisë vazhdon të jetë i ndikuar nga një kërkesë e dobët dhe një ofertë e shtrënguar. Kërkesa për financim vijon të jetë e kushtëzuar nga ecuria e ekonomisë nën potencial, nga kapacitetet e pashfrytëzuara të prodhimit, si dhe nga pasiguritë. Ndërkohë, shtrëngimi i standardeve për kreditim për bizneset dëshmon hezitimin e bankave për të rritur më tej ndërmjetësimin për këtë grup. Këto tendenca pritet të mbarten edhe në tremujorin e parë të vitit 2015.

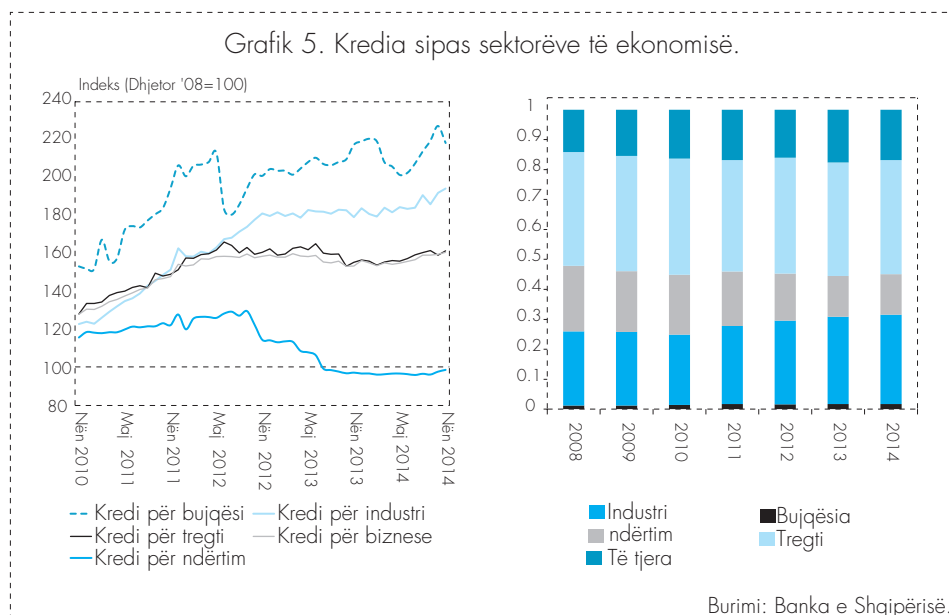
Rritja vjetore e kredisë për biznese në muajin nëntor ishte 5.1%, përkundrejt 2.7% që shënoi në muajin shtator⁶. Përmirësimi i normave të rritjes i dedikohet rritjes së ndjeshme të kredisë në lekë për biznese kryesisht për mbulimin e nevojave për likuiditet, ndërkohë ecuria e kredisë në valutë shfaqet më e dobët se në tremujorin e mëparshëm. Në kushtet e rënies së kostos së kredisë në lekë gjatë vitit 2014, si dhe e ndikuar nga qëllimi i përdorimit të financimit, kërkesa e bizneseve për financim ka qenë në lekë. Sipas qëllimit të përdorimit, kredia për likuiditete ka shfaqur rritje të përsheptuar në 5.9% në muajin nëntor, përkundrejt 1.9% që shënoi në fund të tremujorit të tretë. Kredia për likuiditete është ndikuar në muajin tetor nga një kredi për ndërmarrjet shtetërore. Norma vjetore e rritjes së kredisë për investime ka shfaqur përmirësim në 3.6%, përkundrejt 2.1% që shënonte në muajin shtator. Kërkesa për financim nga bizneset për këtë produkt shfaqet e luhatshme dhe e fragmentizuar.

⁶ Ecuria vjetore e portofolit të kredisë të bizneseve është ndikuar edhe nga tkurrja e fortë para një viti.

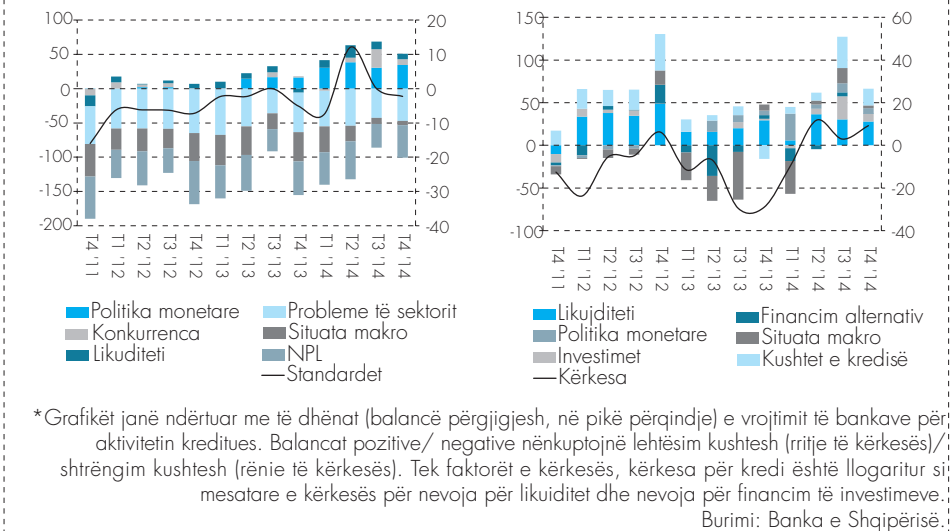
Dinamika mujore e portofolit të kredisë për biznese tregon për një ecuri të dobët. Zgjjerimi mesatar mujor i portofolit të kredisë është 1 miliardë lekë, më pak sa gjysma e atij të vërejtur në tremujorin e tretë. Kjo ecuri konfirmon edhe njëherë se rimëkëmbja e kreditimit mbetet e ngadaltë, si rezultat jo vetëm i dobësisë së kërkesës, por edhe i shtrëngimit të kushteve të kreditimit nga bankat. Ecuria e kreditimit për këtë segment është e kushtëzuar edhe nga rifokusimi i bankave për të zhvendosur financimin drejt biznesit të vogël dhe të mesëm, i cili është më pak i kredituar nga sistemi bankar, por njëkohësisht përmban edhe më shumë rrezik në kushtet e rimëkëmbjes së ngadaltë ekonomike.

Gjatë muajve tetor-nëntor, bankat kanë rritur financimin për bizneset në sektorin e industrisë dhe të ndërtimit, me 5 dhe 1.4 miliardë lekë përkatësisht. Në terma vjetorë, portofoli i kredisë për industrinë shfaq rritjen më të madhe për vitin, prej 8.3%, i ndikuar më së shumti nga kreditimi i nën sektorit të prodhimit dhe shpërndarjes së energjisë dhe gazit. Përsheptimi i ritmeve të rritjes së portofolit të industrisë në tre tremujorët e fundit ka ndikuar në rritjen e peshës së kredisë për industrinë ndaj totalit, në 29.8% ose 1 pikë përqindje më lartë se një vit më parë. Kredia për sektorin e ndërtimit, për herë të parë mbas 2 vitesh tkurrjeje shfaq një rritje vjetore prej 1.5%. Peshja e financimit të këtij sektori ndaj totalit të financimit të bizneseve shënoi 13.5%, në të njëjtin nivel me fundin e vitit 2013. Ndërkohë, portofoli i kredisë për tregtinë, edhe pse mbizotëron portofolin e kredisë për biznese me 38%, ka pasur një ecuri të dobët, duke mbetur në të njëjtat nivele me tremujorin e tretë. Në terma vjetorë, ky portofol u rrit me 3.8%.

Në tremujorin e katërt, bankat kanë shtrënguar kushtet e kreditimit për biznese të ndikuara nga prania e lartë e kredive me probleme dhe e problematikave të vetë sektorit. Shtrëngimi i standardeve ka qenë i pranishëm si për biznesin e vogël dhe të mesëm, ashtu edhe për biznesin e madh, ndërkohë që bankat janë treguar më konservatore, veçanërisht për kredinë për investime. Bankat presin një lehtësim të standardeve për biznesin e vogël dhe të mesëm dhe për qëllime likuiditeti për tremujorin e parë të vitit 2015, kurse standardet për biznesin e madh dhe për kredinë për investime priten të mbeten të shtrënguara.

Grafik 6. Ndryshimet në ofertën dhe kërkesën për kredi të bizneseve dhe faktorët që kanë ndikuar ato*.

Në tremujorin e katërt, faktorët që i kanë shtyrë bankat për lehtësimin e standardeve janë lehtësimi i kushteve monetare në ekonomi, konkurrenca mes bankave dhe ecuria e mirë e likuiditetit. Megjithatë ecurinë e mirë të këtyre faktorëve, vendimtare në ecurinë e standardeve për bizneset kanë qenë ndikimi negativ që vazhdojnë të japin kreditë me probleme dhe problemet specifike të disa sektorëve të ekonomisë. Gjithmonë e më pak, bankat vlerësojnë se situata e përgjithshme makroekonomike ka ndikuar negativisht në vendimmarrjen e bankave, në linjë kjo edhe me përmirësimin e përgjithshëm të situatës makro në vend.

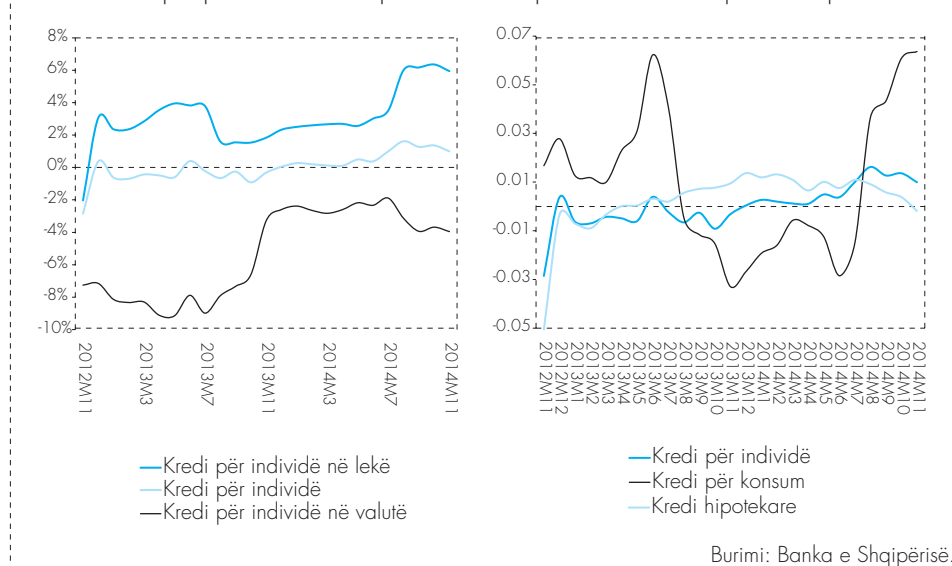
Kërkesa e bizneseve për kredi vlerësohet lehtësisht e rritur në tremujorin e katërt të vitit dhe pritet të mbetet në këto nivele edhe për tremujorin e parë të vitit 2015. Sipas bankave, ajo është nxitur kryesisht nga nevoja për financim afatshkurtër për likuiditet, nga kushte më të favorshme kreditimi dhe një situatë ekonomike në përmirësim. Kjo e fundit, është konfirmuar edhe nga ecuria e treguesve të besimit të bizneseve, të cilët prej disa tremujorësh po shfaqin përmirësim. Megjithatë, kjo ecuri pozitive akoma nuk është vërejtur të nxisë një kërkesë të qëndrueshme të bizneseve për financim nga bankat.

3. KREDIA PËR INDIVIDË

Kreditimi i individëve nga sistemi bankar ka vijuar të jetë i moderuar. Edhe pse bankat kanë lehtësuar kushtet e kreditimit për këtë grup prej më shumë se dy vitesh, rigjallërimi i kërkesës nga individët po mungon, duke reflektuar pasigurinë për të ardhmen, si dhe shtyrjen në kohë të blerjeve të banesave. Bankat presin që edhe në tremujorin e parë të vitit 2015, individët do vijojnë të kenë një kërkesë të pakët për kredi.

Kredia për individë ka vazhduar të shfaqë normë të ulët të rritjes prej 0.9%, krahasuar me 0.4% që dëshmoi në fund të tremujorit të tretë. Edhe pse bankat kanë lehtësuar vazhdimisht kushtet e kreditimit prej më shumë se dy vjetësh tashmë, rigjallërimi i kërkesës për kredi nga individët ka munguar. Kjo ecuri e dobët ka reflektuar nga njëra anë përmirësimin e vazhdueshëm të kredisë konsumatore dhe nga ana tjetër tkurrjen e portofolit të kredisë hipotekare. Kjo e fundit përbën 76% të portofolit të kredisë, duke diktuar ecurinë e plogësht të kredidhënies për individë. Në terma vjetorë, portofoli i kredisë për konsum shënoi rritje me 6.1%, ndërsa kredia hipotekare u tkurr me 0.2%.

Grafik 7. Rritja vjetore e kredisë për individë sipas valutës dhe qëllimit të përdorimit.

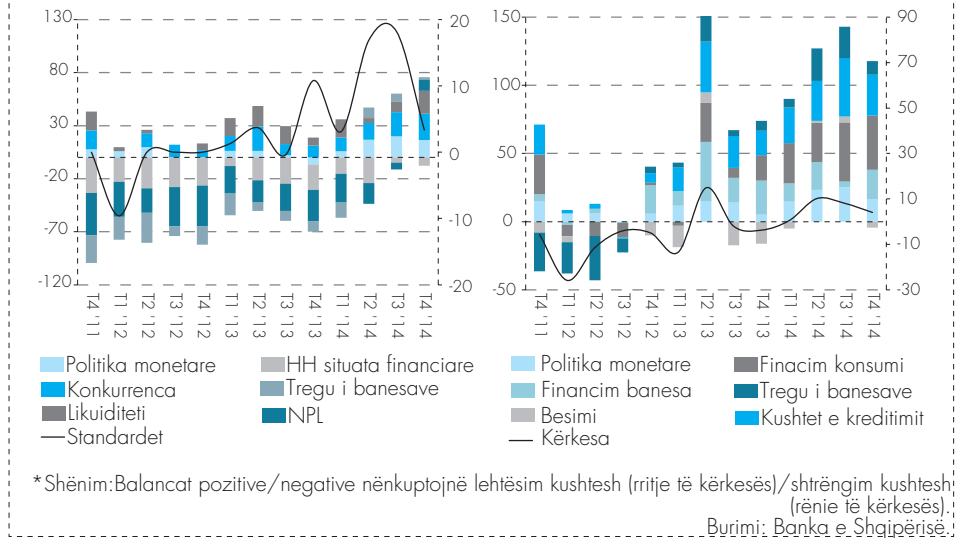

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Në ecurinë e kredisë për individë sipas monedhës, vihet re se pas muajit korrik, kreditimi në lekë i individëve po rritet me ritme të qëndrueshme. Në fund të muajit nëntor, ky portofol ishte 5.9% më i lartë se një vit më parë. Kjo ecuri është ndikuar jo vetëm nga performanca e kredisë për konsum, e cila kryesisht jepet në lekë, por edhe nga shuarja e efektit statistikor të pastrimit të bilanceve nga kreditë konsumatore me probleme. Kështu, kredia për konsum është rritur gjatë dy muajve me 0.4 miliardë lekë, duke shfaqur të njëjtën rritje si në tremujorin e tretë.

Kredia në valutë për individë është tkurrur gjatë gjithë vitit, me një ritëm edhe më të lartë në muajt tetor - nëntor. Ecuria e kreditimit në valutë të individëve është e lidhur veçanërisht me ecurinë e dobët të kredisë hipotekare. Transaksionet e pakta në tregun e pasurive të paluajtshme, si dhe korrektimi i vonuar i çmimeve të banesave, konfirmojnë kërkesën e ulët të individëve për financim. Teprica e kredisë për banesa në muajin nëntor ishte 0.4 miliardë më e ulët se fundi i muajit shtator, duke rritur lehtësisht rimet e kurrjes.

Grafik 8. Ndryshimet në ofertën dhe kërkesën për kredi të individëve dhe faktorët që kanë ndikuar ato*.

Bankat kanë vazhduar të ndjekin politika lehtësuese për kredinë për individë, por me ritme më të ulëta se në tremujorin e tretë. Lehtësimi i kushteve të bankave ndaj individëve është mbështetur nga likuiditeti i mirë i bankave, konkurrenca në rritje dhe nga lehtësimi i kushteve monetare në ekonomi.

Kërkesa e individëve për financim nga bankat, edhe pse pozitive, shfaqet në rënie që nga tremujori i parë. Rënia e besimit të konsumatorëve sikurse konfirmohet nga vrojtimi i besimit të konsumatorëve në tremujorin e katërt, është i vetmi faktor me ndikim negativ në ecurinë e kërkesës për kredi. Të gjithë faktorët e tjerë, si kushtet e kreditimit, nevoja për financim dhe tregu i banesave, kanë mbështetur rigjallërimin e kërkesës nga individët. Kjo ecuri pritet të mbartet edhe në tremujorin e parë të vitit 2015.

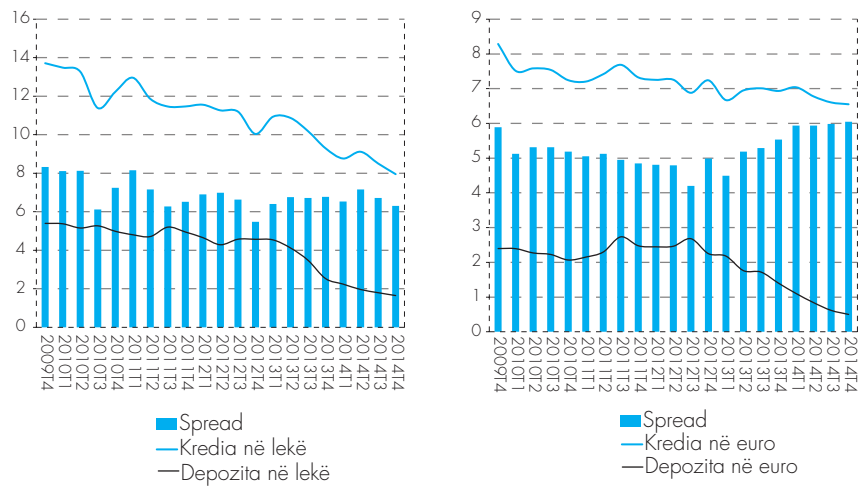
4. ÇMIMI I KREDISË DHE KUSHTET E TJERA TË KREDITIMIT

Normat e interesit të kredisë në lekë kanë rënë më tej në muajt tetor dhe nëntor, ndërsa kanë mbetur të pandryshuara për euron. Reduktimi i normave të interesit të kredisë në lekë është vërejtur në të gjitha bankat dhe për të gjitha llojet e kredive, ku më e ndjeshme ka qenë ajo për segmentin e bizneseve. Rënia më e përmbajtur e interesave të depozitave në lekë ka ndikuar në rënien e mëtejshme të marzhit të ndërmjetësimit, duke përkrahur rritjen e ndërmjetësimit në lekë. Kjo e fundit, duket të jetë përkrahur edhe nga ngushtimi i diferencës mes normave të interesit në lekë dhe atyre në euro.

Normat e interesit të kredisë në lekë kanë ndjekur trendin rënës që prej tremujorit të dytë të vitit 2014. Mesatarisht për periudhën tetor- nëntor 2014, norma e interesit të kredisë në lekë prej 8% ishte 0.5 pikë përqindje më e ulët se në tremujorin e tretë të vitit 2014 dhe 1.3 pikë përqindje më e ulët se tremujori i fundit i vitit 2013. Pavarësisht luhatjeve të përkohshme të normës së interesit të kredisë në lekë, ajo ka qenë në rënie graduale të vazhdueshme prej më shumë se katër vitesh, në linjë edhe me lehtësimin e kushteve monetare. Në trend rënës ka qenë edhe ecuria e normës mesatare të depozitave në lekë, por në ndryshim nga një vit më parë, ky reduktim ka qenë më gradual. Interesi i depozitave në tremujorin e katërt ishte mesatarisht 1.65%, përkundrajt 1.79% dhe 2.23% që përbënte përkatësisht në tremujorin e tretë të vitit 2014 dhe në tremujorin e fundit të vitit 2013. Kjo ecuri ka ndikuar në rënien e marzhit të ndërmjetësimit në 6.3 pikë përqindje, një ndër nivelet më të ulëta në katër vitet e fundit. Lehtësimi i kushteve monetare së bashku me kushtet e favorshme të likuiditetit të bankave kanë përcaktuar trendin rënës të marzhit të ndërmjetësimit për monedhën vendase. Gjithashtu, edhe rreziku relativisht më i ulët i kredisë në lekë krahasuar më atë në valutë u ka krijuar më shumë hapësirë bankave për të ulur marzhin e ndërmjetësimit. Reduktimi i kostove të kreditimit në lekë ka qenë edhe një ndër faktorët kryesorë që ka nxitur orientimin e kërkesave për kredi drejt monedhës vendase. Zhvendosja e aktivitetit kreditues nga monedhat e huaja drejt asaj vendase mbështet qëndrueshmërinë e sistemit financiar dhe krijon premisa për rritjen e eficiencës së politikës monetare.

Reduktimi i normave të interesit të kredisë në lekë në tremujorin e katërt është vërejtur në të gjitha segmentet e kredisë në lekë dhe me një bazë të gjerë në të gjithë bankat aktive në kredidhënie. Kështu, normat e interesit të kredisë sipas qëllimit të përdorimit tregojnë për një rënie me 0.5 pikë përqindje për kredinë për qëllime likuiditeti, e cila përbën edhe pjesën më të madhe të kredisë së re të dhënë gjatë periudhës në analizë. Rënie ka shfaqur edhe norma e interesit për kredi për investime për biznese, me rreth 0.7 pikë përqindje. Ndërkohë, në segmentin e kredisë me pakicë për individët, ndryshimi i normave për kredinë konsumatore dhe për atë hipotekare ka qenë minimal krahasuar me

Grafik 9. Ecuria e normave të interesit në lekë (majtas) dhe euro (djathtas).

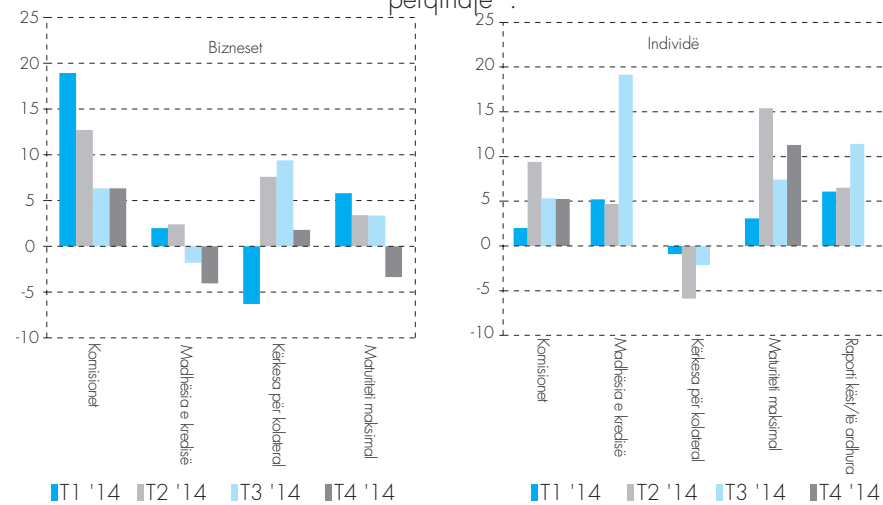

Burimi: Banka e Shqipërisë, Banka Qendrore Evropiane.

një tremujor më parë. Gjithsesi, interesat e këtyre dy produkteve kanë shfaqur një rënie të ndjeshme në tremujorin e tretë. Kjo ecuri është në përputhje edhe me rezultatet e marra nga vrojtimi i kredisë pranë bankave, të cilat shprehen për një lehtësim më të ulët për tregun e individëve.

Normat mesatare e kredisë në euro kanë qëndruar në të njëjtin nivel me

Grafik 11. Ecuria e kushteve jo-çmim të kreditimit për bizneset dhe individët, në pikë përqindje*.

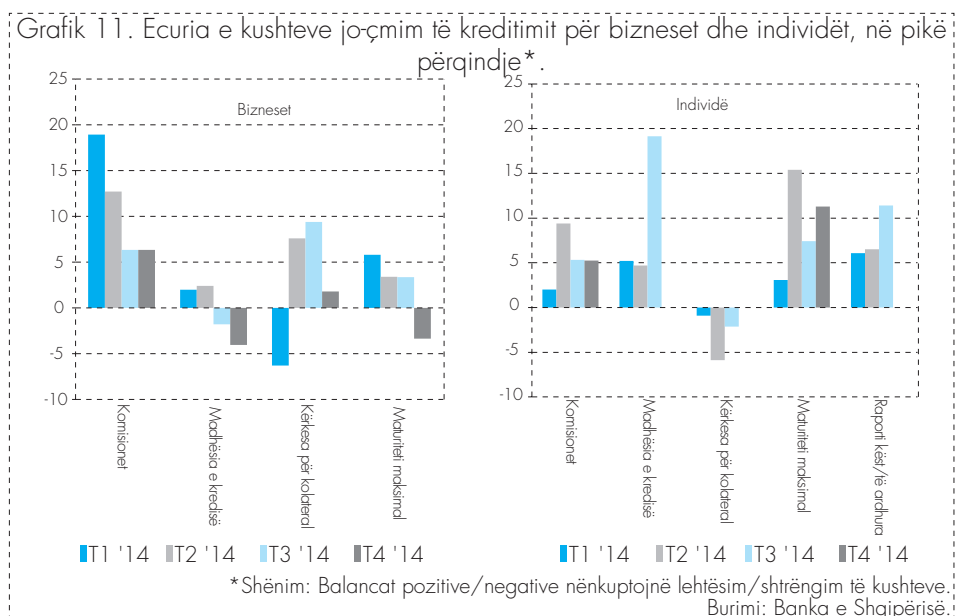
*Shënim: Balancat pozitive/negative nënkuptojnë lehtësim/shtrëngim të kushteve.
Burimi: Banka e Shqipërisë.

tremujorin e tretë të vitit 2014, prej 6.6%. Krahasuar me fundin e vitit 2013 kjo normë është 0.4 pikë përqindje më e ulët. Në harkun e katër viteve, rënia në normat e interesit në euro prej 0.7 pikë përqindje është më pak se gjysma e rënies së realizuar në interesat e kredisë në lekë për vitin 2014. Kjo ecuri ka ndikuar edhe në reduktimin e ndjeshëm të *spread-it* të normave të interesit të kredisë në lekë me atë në euro, duke krijuar kushte më të përshtatshme për rritjen e aktivitetit në lekë dhe thellimin e ndërmjetësimit.

Në kahun e depozitave, normat e interesit të depozitave në euro, kanë ndalur rënien e përsheptuar të vënë re për më shumë se një vit. Kështu, mesatarja e interesit të depozitave për periudhën tetor - nëntor 2014 prej 0.5%, ishte vetëm 0.1 pikë përqindje më pak se mesatarja e tremujorit të tretë. Ecuria e dobët e kredisë në valutë, si dhe normat e ulëta në tregjet ndërkombëtare të investimit të fondeve në valutë, i kanë shtyrë bankat në uljen e normave të interesit të depozitave. Marzhi i ndërmjetësimit në monedhën euro shfaqet me rritje të lehtë. Për gjithë vitin 2014, ky marzh është luhatur mesatarisht në 6 pikë përqindje përkundrejt 5 pikë përqindje që shënoi një vit më parë. Gjithashtu, *spread-i* i kredisë në euro ndaj normës referencë Euribor 12-mujor ka mbetur në nivele të larta historike, prej 6.3 pikë përqindje.

Ecuria e normave të interesit në euro është përcaktuar nga rritja e normës së interesit të kredisë afatshkurtër për biznese. Kështu, interesi për kredi për likuiditet ishte 0.8 pikë përqindje më i lartë se në tremujorin e tretë. Për shkak të peshës së saj të lartë në kredinë e re dhënë për periudhën në analizë, kjo rritje ka balancuar reduktimin e normave të interesit në segmentet e tjera të kredisë në euro. Normat e kredisë në euro kanë njohur rënien më të lartë për kredinë hipotekare dhe atë konsumatore krahasuar me tremujorin e tretë. Pavarësisht kësaj, duket se kjo ecuri nuk ka nxitur marrjen e kredive në valutë të individëve, të cilat vazhdojnë të kenë kërkesë të shtuar vetëm për kredinë në lekë.

Lehtësimi i kushteve të kredidhënies për individët ka qenë i shprehur jo vetëm në uljen e çmimit të kredisë, por edhe në kushtet e tjera të kredidhënies. Sipas vërtimit të aktivitetit kreditues, bankat kanë ulur komisionet dhe kanë rritur maturitetin e kredisë për individë. Ndërkohë, madhësia e kredisë dhe raporti këst/të ardhura kanë mbetur të pandryshuar. Po kështu, edhe kërkesa për kolateral, në ndryshim nga tremujori i tretë, nuk ka përbërë shtrengim.

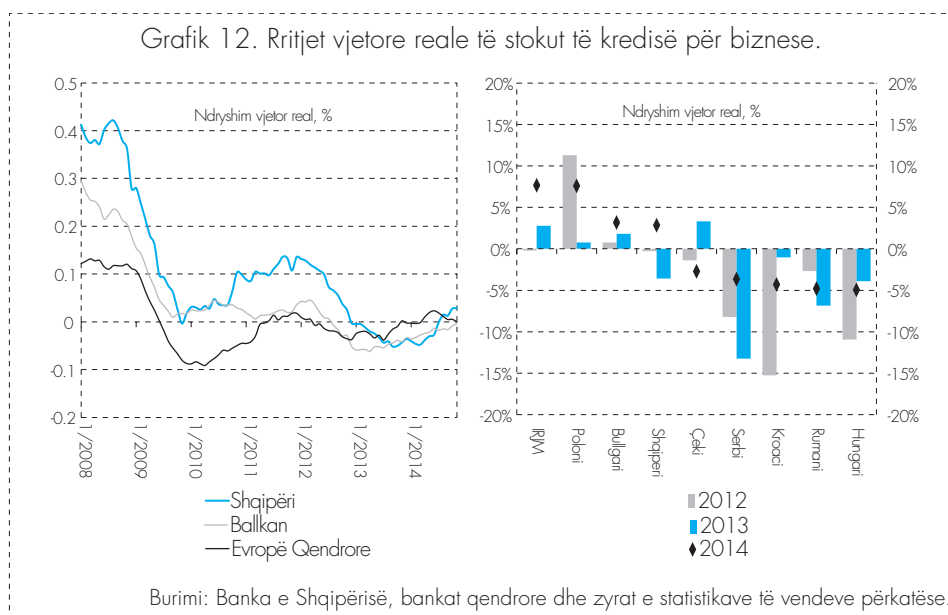

Shtërëngimi i kushteve për bizneset, përveçse është shprehur në rritjen e normës së interesit në euro për kreditë për likuiditet, është shprehur edhe me rënien e maturitetit dhe madhësisë të kredisë. Ndërkohë, bankat shprehen se kanë lehtësuar disi kërkesat për kolateral ndaj bizneseve, si dhe kanë ulur komisionet. Këto të fundit, kanë ndikuar në lehtësimin e kushteve të kredisë përgjatë gjithë vitit.

5. TENDENCAT E KREDITIMIT NË VENDET E RAJONIT⁷

Në rajon, kredia për sektorin privat vijon përmirësimin gradual edhe në tremujorin e katërt të vitit 2014. Megjithatë, ky përmirësim vazhdon të jetë i segmentuar dhe i brishtë. Në këtë krahasim rajonal, Shqipëria renditet ndër vendet me performancën më të mirë sa i takon kreditimit të bizneseve, ndërsa zhvillimet në kredinë për individë mbeten pas mesatares së rajonit.

Kredia për sektorin privat ka vijuar përmirësimin gradual edhe gjatë gjysmës së dytë të vitit 2014. Në përgjithësi, ky rikuperim është i ngadaltë dhe i brishtë. Të karakterizuara nga një prani e madhe e bankave të huaja, të gjitha vendet e rajonit janë prekur nga strategjitë e tyre për të reduktuar operacionet në këto vende. Kjo përqaasje ka qenë më e ndjeshme për vendet e Ballkanit sesa për ato të Evropës Qendrore dhe Lindore, dhe pritet të vazhdojë edhe gjatë vitit 2015. Kushtet e kreditimit në këto vende kanë shfaqur tendenca lehtësuese, por jo të qëndrueshme, si pasojë e nivelit ende të lartë të kredive me probleme. Kërkesa vlerësohet në rritje dhe në linjë me rikuperimin e aktivitetit ekonomik, ndonëse ajo është e përqendruar në financimin afatshkurtër (BEI 2015⁸).

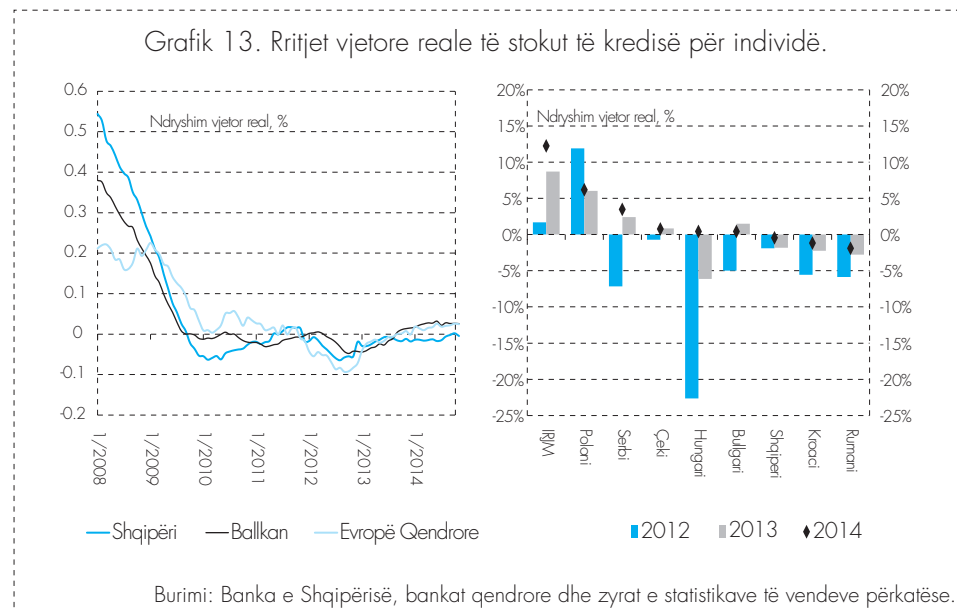

⁷ Të dhënat më të fundit për vitin 2014 i përkasin muajit nëntor, me përjashtim të Bullgarisë, të dhënat më të fundit të së cilës i takojnë muajit tetor. Kredia për vendet e rajonit është analizuar në terma realë, pra duke përjashtuar efektin e kursit të këmbimit dhe të inflacionit.

⁸ Sipas rezultateve të marra nga vrojtimi i aktivitetit kreditues në vendet e EQJL-së të Bankës Evropiane për Investim (BEI). Këto rezultate janë publikuar në muajin nëntor dhe gjenden në faqen e internetit të BEI-t:

<http://www.eib.org/infocentre/publications/all/cesee-bls-2014-h2.htm>

Kredia për biznese po vijon të përmirësohet në pjesën më të madhe të vendeve të rajonit. Në fund të muajit nëntor, ndryshimi mesatar vjetor i saj rezultoi 0.1%, nga -2.2% që shënonte në fund të vitit 2013. Brenda panoramës së përgjithshme, vendet vazhdojnë të shfaqin karakteristika të ndryshme. IRMJ, Polonia, Bullgaria dhe Shqipëria janë vendet e vetme me rritje pozitive të kredisë për biznese dhe me përmirësim të ecurisë së saj, kundrejt vitit të mëparshëm. Në Serbi e Rumani kredia për biznese vijon të tkurret, por me normë më të ulët se më parë. Ndërkohë, në Kroaci e Hungari financimi bankar i bizneseve ka regjistruar tkurrje të mëtejshme në terma realë. Gjithashtu, në Çeki, kredia për biznese është ngadalësuar sërish në gjysmën e dytë të vitit dhe ka shënuar tkurrje në muajin nëntor.

Në përgjithësi, kredia për individë në vendet e rajonit ka shfaqur ecuri më të mirë se ajo për biznese. Kjo kredi u ndikua më pak nga kriza financiare në krahasim me kredinë për biznese dhe shfaqti më pas rimëkëmbje më të shpejtë. Në terma mesatarë, rritja reale e saj është përmirësuar në 2.2%, nga 0.7% që shënonte në fund të vitit 2013. Përmirësimi është i dukshëm në rastin e IRJM-së, Polonisë, Hungarisë dhe më pak në atë të Serbisë. Ndërkohë, në vendet e tjera, dinamika e kredisë për individë ka qenë më e ngadaltë. Ndryshimet vjetore të saj, në këto vende, qëndrojnë afër niveleve të fundit të vitit 2013.